

העתקות בשיעורי הבית ובבחינות

שמעתין – גיליון 19

האם קיימת בבית הספר תקנה מפורשת האוסרת על תלמיד להעתיק שיעורי בית ולהעתיק בבחינות?

אני מבין שכל תלמיד מניח שישנה תקנה כזאת, וגם כל מורה נוהג כאילו הדבר כך. אנו רגילים להניח שישנו איזה תקנון המסדיר את התנהגותו של תלמיד באשר לנימוסים הגונים ולסדר טוב בבית הספר ובביתו וגם ברחוב, גם בזמן הלימודים וגם בזמנו החופשי. מכוח אותו תקנון הקיים אי שם, אנו רגילים לחשוב שאין זה מן "הראוי" שתלמיד "הגון" יעתיק. אנו רגילים להתייחס להעתקות בשיעורי בית ובבחינות, כהפרות משמעת וכסטיות מתקנות, שכל תלמיד מן הסתם מתחייב לשמור עליהם. אבל ברור לכל אחד, שאין צורך להרעיש עולמות על תלמיד שנתפס ברמאות בשיעורי בית ובבחינה, שהחזיק ספר פתוח מתחת לשולחן, והעתיק ממנו, או שהעתיק מחברו בעת הבחינה וכל שכן שאין להתרעם על השכן הטוב הלוחש לחברו המסכן או המעביר לידו פתק, שבו רשם לו את הפתרונות הנכונים. כל אלה הן הפרות משמעת קטנות, כל מורה מחבל תחבולות כנגדן איך להתגבר עליהן, שאם אינן גוברות ואינן מתרבות למעלה מן המידה, אין להתרגש מהן, והן חלק מן ההתכתשויות מקטנות המתרחשות כל יום בחדר הכיתה. מורה מנסה למנוע העתקות, ותלמידים מנסים להערים עליו, ובסופו של דבר יש לשני הצדדים סיפוק מן המאבק התמידי הזה, כל זמן שהוא מתנהל ברוח טובה ובמידה מתקבלת על הדעת.

שמעתי שיש בתי ספר תמהוניים מועטים ומורים תמהוניים המדמים משום מה שיש לחנך תלמידים לראות ברמאויות תמימות אלה "עבירה", כמו באכילת טריפה, כמו בגניבה, במעילה, בדבר שקר, בניבול פה וקללות. האומנם?

או שמא הם הצודקים? ושמא יש באמת בהעתקה קטנה משום גניבת דעת ואונאה ודבר שקר, העלולים להביא גם לידי גניבת ממון ומעילה? ואנחנו המקילים ראש בזה, שמא אנו מחנכים לקראת כל זה, ואולי אפילו עוזרים ממש ונותנים יד?

נתאר לעצמנו שתלמיד שלמד ארבע שנים בבית ספר תיכון (דתי?) וקנה לו ותק וחכמה וכמה תחבולות קטנות בהכנת פתקים לבחינות' יושב אחריו בבחינת בגרות ומשתמש אך

הרב שלמה מן ההר זצ"ל

ורק במידה קטנה מאוד (מה השיעור לאונאה ולרמאות - כזית או כביצה?) באחת מן התחבולות התמימות האלה, ושמא בזכותה הוא ניצל מכישלון, האם אין זו גניבה של ממש כשהוא מגיש אחרי ימים ושנים תעודת הבגרות שלו למעביד, ועקב זה הוא זוכה למשכורת גבוהה יותר שאינו ראוי לה? והמורה שהשגיח בבחינה מטעם משרד החינוך והעלים עין מזה, ומקבל תשלום ממשרד החינוך עבור ה"השגחה", האם אינו עובר בזה על "לא תגנוב"?

האם נסכים לחנך את תלמידינו שמותר לאכול מעט טריפה, ומותר לחלל מעט שבת ומותר לגנוב מעט ולמעול מעט ולשקר מעט, ובלבד שנשמור על מידה המתקבלת על הדעת?